

**„Wykonanie projektu odmulenia stawu nr II, III, IV w Parku Sołackim”
Projektowane prace konserwacyjno – odmuleniowe dotyczą oczyszczania dna
i czaszy Stawów nr II III i IV, na terenie Parku Sołackiego w Poznaniu na
działkach ew. nr 1/4 ark 40 i 2/7 ark 37; obręb 0020 Gołęcin, będących
własnością Miasta Poznania w trwałym zarządzie Zarządu Zieleni Miejskiej
w Poznaniu
Odcinek cieku Bogdanka przebiegający przez stawy Sołackie :
od km 3+427 do km 3+978**

Opinia herpetologa

W opinii przedstawiono najważniejsze zagadnienia dotyczące wpływu odmulania na faunę płazów zasiedlających stawy nr II, III i IV w Parku Sołackim (Ryc. 1).

Opinię oparto na wizji terenowej przeprowadzonej 13.07.2024 r. oraz o wyniki raportów nadzoru herpetologicznego wykonanych przez autora tego opracowania w latach 2016 i 2017, w czasie wcześniejszych prac odmulania tych stawów. W opinii wykorzystano również opracowanie „Przyjęte ustalenia oraz wymogi dla wykonania renowacji odmulenia stawów sołackich II, III i IV” firmy „Usługi Projektowe Krzysztof Paszczak”, w tym zdjęcia stawów wykonane w maju 2024 r.

Lokalizacja stawów nr II, III i IV

Lokalizacja stawów jest mało korzystna dla żyjącej tu fauny płazów. Stawy znajdują się na terenie Parku Sołackiego (14,6 ha), który ze wszystkich stron otaczają tereny zabudowane. Najbliżej położone ulice oddalone są od stawów o: Małoposka – 40 m, Litewska – 120 m oraz bardzo rychliwa Niestachowska – 300 m i Nad Wierzbakiem – 400 m.

Analizowane stawy, o łącznej powierzchni ok. 0,9 ha, sąsiadują ze stawem nr I w Parku Sołackim, o powierzchni ok. 2,4 ha.

Płazy oraz inne zwierzęta stwierdzone w czasie wizji lokalnej 13.07.2024

Ze względu na porę roku (lipiec) w stawach stwierdzono jedynie płazy należące do grupy bardzo pospolitych w kraju żab zielonych, przez większą część roku żyjących w wodzie. Należały one do 2 gatunków: żaba wodna i żaba jeziorkowa.

Najwięcej żab zielonych - 7 - stwierdzono w stawie nr II, w stawach nr III i IV - obserwowano 3-5 osobników. Z reguły faktyczna liczba żyjących w zbiorniku żab zielonych jest ok. 2-3 razy wyższa niż liczba stwierdzona w trakcie jednorazowej obserwacji. Dodatkowo ich aktywność w miesiącach letnich jest niższa (trudniej je zaobserwować) niż w okresie godowym (maj).

Nie można wykluczyć występowania w tych stawach innych płazów np. żaby trawnej i moczarowej, które rozmnażają się w miesiącach wiosennych i szybko opuszczają zbiornik, czy traszki zwyczajnej, która dość często występuje w różnych zbiornikach, także w centrum miast.

W czasie wizji terenowej nie stwierdzono gadów.

W stawach obserwowano również ryby oraz bardzo liczne ptaki wodne należące do kilku gatunków: najliczniejsza kaczka krzyżówka (od 10 do ok. 40 w stawach) , średnio liczny łabędź niemy i mniej liczna kokoszka (Fot. 2, 3, 6). Stawy penetrowały również różne gatunki mew.

Ocena stawów nr II, III i IV pod kątem ich znaczenia jako siedliska dla płazów

Na podstawie analizy lokalizacji i charakteru stawów można stwierdzić, że są one mało korzystnymi siedliskami do życia płazów.

Za czynniki najbardziej negatywne należy uznać obecność ryb oraz licznych ptaków wodnych, szczególnie krzyżówek, które często polują na mniejsze zwierzęta żyjące w wodzie, w tym płazy i ich larwy. W lipcu 2024 r. stawie nr III obserwowano ok. 35-40 tych kaczek, natomiast w 2017 r. w stawach II i III było ich od 40 do 80 (Fot. 6).

Kolejnym negatywnym czynnikiem jest niewielka powierzchnia lub całkowity brak przybrzeżnej roślinności szuwarowej, w której płazy mogą się chronić.

Również wodna roślinność zanurzona jest słabo rozwinięta (ważna szczególnie w okresie godowym i dla kijanek żab), dodatkowo czystość wody budzi zastrzeżenia (ocena na podstawie barwy – Fot. 1, 2, 4, 6, 7).

Problemy z płazami w czasie odmulania

Nie przewiduje się istotnych zagrożeń płazów pod warunkiem, że odmulanie nastąpi odpowiednio późno – rozpoczęcie prac od ok. 10-15 października. Zalecane jest również stopniowe kontynuowanie prac w kolejnych stawach: nr IV, III i II. Wtedy płazy, które mogą znajdować się na dnie stawów będą przemieszczały się do kolejnych stawów, a na końcu do stawu nr I, w którym prace nie będą prowadzone. Dodatkowym czynnikiem, który wpłynie na wędrówki płazów jest drżenia podłoża i hałas wywołane przez pracujące maszyny. Autor opracowania zna z autopsji sytuację, gdy płazy te, zasiedlające zbiorniki retencyjne w sąsiedztwie autostrady A2, po włączeniu pomp szybko opuszczały te zbiorniki i przenosiły się do sąsiednich rowów i zbiorników naturalnych.

Przyjęte ustalenia oraz wymogi dotyczące wykonania renowacji odmulenia stawów Sołackich (kolejny punkt) dodatkowo wskazują na to, że zagrożenia tych zwierząt będą ograniczone do minimum.

Najważniejsze elementy i technologia odmulania stawów w Parku Sołackim opracowane przez firmę projektową

1. Termin prac – od 10 października 2024 r. do końca lutego 2025r. zgodnie z zaleceniami Herpetologa oraz ZZM w Poznaniu.
2. W celu zminimalizowania ingerencji w środowisko naturalne otuliny stawów oraz roślinność szuwarową przy brzegach prace odmulania należy prowadzić z wykluczeniem użycia ciężkiego sprzętu.
3. Technologia odmulenia dna stawów będzie prowadzona metodą refulacji namulów, która umożliwi wykonanie robót związanych z pogłębieniem i oczyszczeniem ich dna bez konieczności całkowitego obniżenia poziomu wody w stawach.

4. Namuły/osady wydobywane przy pomocy zestawu refulerskiego z dna stawu będą tłoczone specjalnym rurociągiem o średnicy 200 mm, zabezpieczonym siatką, pływającym po powierzchni stawów nr II i III, rozmieszczone na pływakach i doprowadzone do stawu nr IV (Fot. 8).
5. Wymagane jest pozostawienie czaszy i otoczenia stawu nr 1 bez zmian - bez prowadzenia robót refulacyjnych, co ma umożliwić bezpieczne – naturalne przemieszczanie się płazów oraz ryb z części czaszy i brzegów stawów nr II, III i IV objętych pracami.
6. Tymczasowym odbiornikiem materiału z odmulania dna stawów będzie czasza stawu nr IV, który jest najmniejszym ze stawów i obecnie silnie zamulonym – w 90% (Fot. 1-3), po obniżeniu do minimum zwierciadła wody na progu piętrzącym ten staw.
7. W czasie prac zwierciadło wody w stawach nr I, II i III można będzie obniżyć, do ok. 30-40 cm, (staw nr I II III) co ma na celu możliwość obniżenia poziomu wody w stawie nr IV traktowanym, jako okresowy osadnik urobku z refulera do ok 80-90 cm.
8. W celu ochrony populacji ryb w stawach, przed rozpoczęciem wszelkich prac na stawie nr III i II, przeprowadzone zostaną ich odłowy oraz przemieszczenie do stawu nr 1.
9. Roboty odmuleniowe będą odsunięte o ok. 5-6 m od skarpy i brzegów stawów dla zachowania bez zmian roślinności szuwarowej i roślinności zanurzonej, co będzie miało bardzo pozytywne znaczenie dla zwierząt żyjących w stawie, w tym ryb, płazów i ptaków wodnych.
10. Teren prac czaszy stawu nr IV od strony ul. Małopolskiej oraz pobliskie odcinki alejek asfaltowych należy ogrodzić i zabezpieczyć przed ruchem osób nieupoważnionych mobilnymi ogrodzeniami i taśmami ostrzegawczymi.
11. Wszystkie drzewa i rośliny na trasie robót i w ciągach technologicznych należy bezwzględnie zabezpieczyć zgodnie z warunkami ustalonymi przez ZZM w Poznaniu.
12. Wszelkie prace i roboty w stawach oraz w ich sąsiedztwie należy prowadzić pod stałą kontrolą Herpetologa i Ichtiologa

Nadzór herpetologiczny

W przypadku prac, których głównym celem jest odmulenie stawu, a więc częściowe i okresowe przekształcenie jego cech siedliskowych, niezbędna jest obecność nadzoru herpetologicznego. Do jego zadań należy: kontrola zbiornika w końcowej fazie spuszczenia wody, odłowienie płazów, które pozostały na dnie po spuszczeniu wody, przeniesienie ich w odpowiednie, bezpieczne miejsce – w tym przypadku do stawu nr I - oraz reagowanie na różnego rodzaju problemy z płazami i gadami pojawiające się w czasie prac oczyszczających np. odsłonięcie miejsca zimowania/kryjówek tych zwierząt na brzegu.

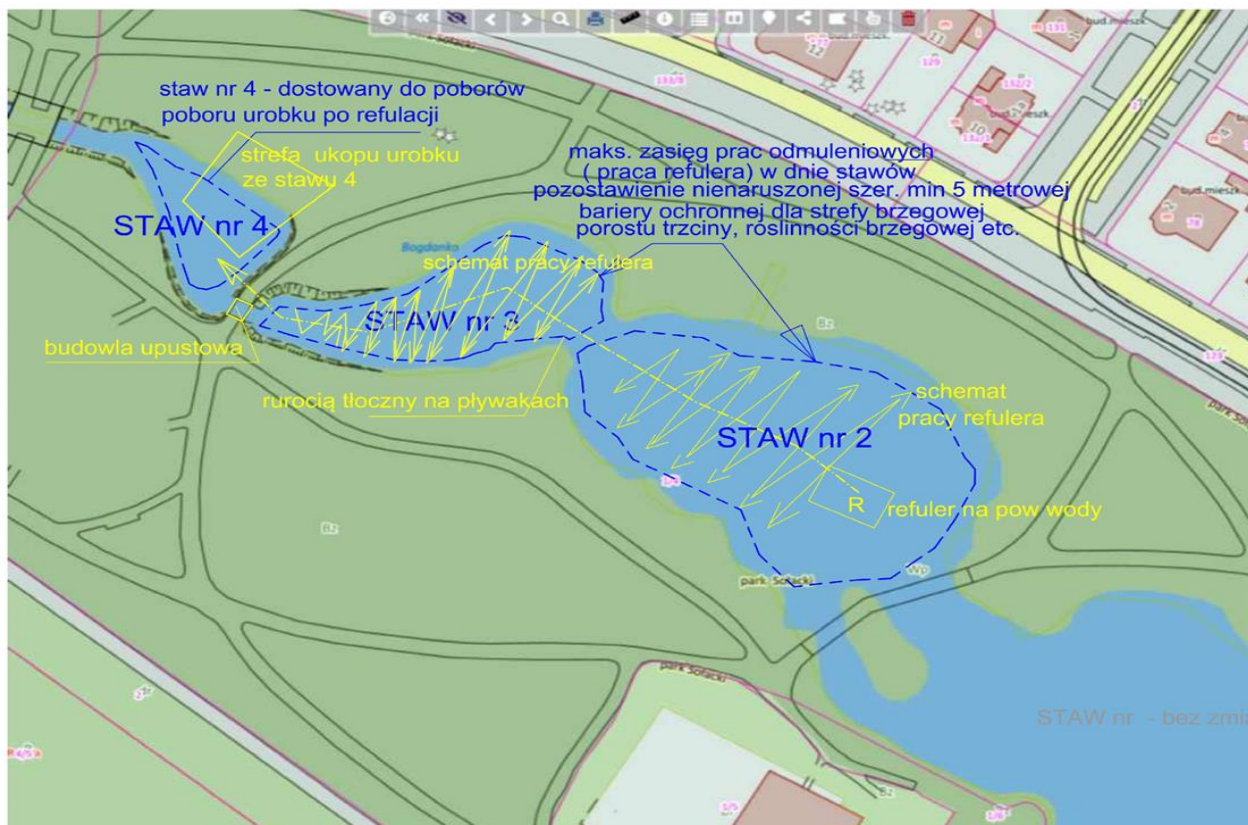
Prace nadzoru powinny rozpocząć się w końcowej fazie spuszczenia wody, jednak jeszcze w okresie, gdy poziom wody będzie wystarczający dla przebywających w niej płazów. Dlatego tak ważny jest stały kontakt pomiędzy firmą oczyszczającą a herpetologiem i ichtiologiem którzy powinni zostać powiadomieni: najpierw o rozpoczęciu spuszczenia wody,

a następnie o momencie kiedy spuszczone zostanie ok. połowy wody ze stawu. Wszystko po to, aby nadzór mógł odpowiednio wcześniej zareagować na ewentualne komplikacje z płazami.

Podsumowanie

W przedstawionej analizie środowiskowej stawów Sołackich zwrócono uwagę na kilka istotnych elementów. Do najbardziej negatywnych czynników wpływających na obniżenie walorów środowiskowych tych zbiorników należą silne zamulenie i zanieczyszczenie wody, które są szczególnie wyraźnie widoczne w stawie nr IV (Fot. 1), z którego woda płynie do stawów kolejnych. Z punktu widzenia poprawy jakości wody i warunków środowiskowych w stawach Sołackich ich odmulanie należy uznać za bardzo korzystne. Dlatego powinno być ono wykonywane cyklicznie.

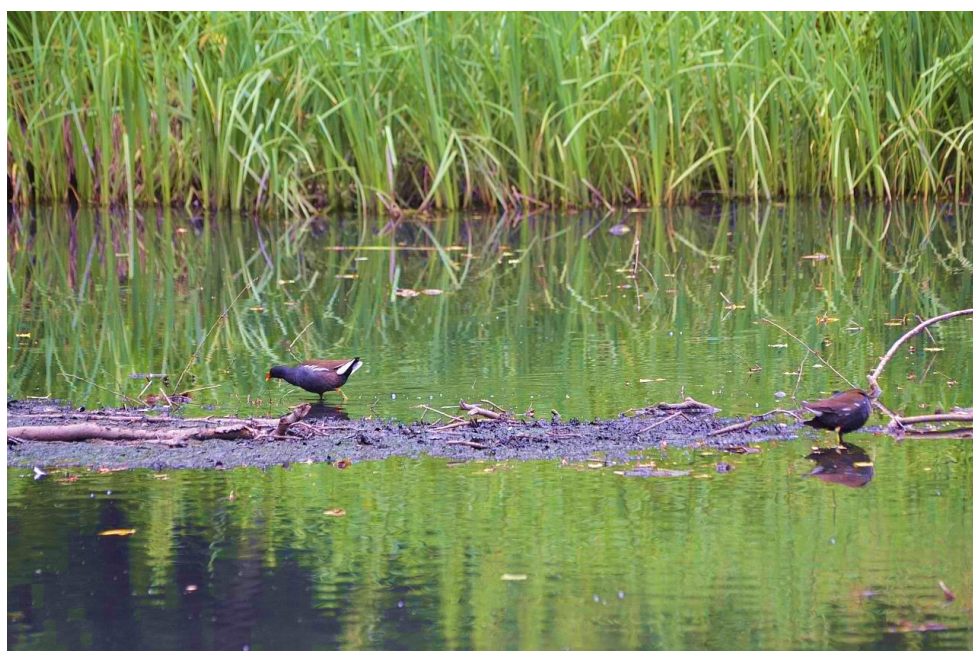
Dokumentacja graficzna

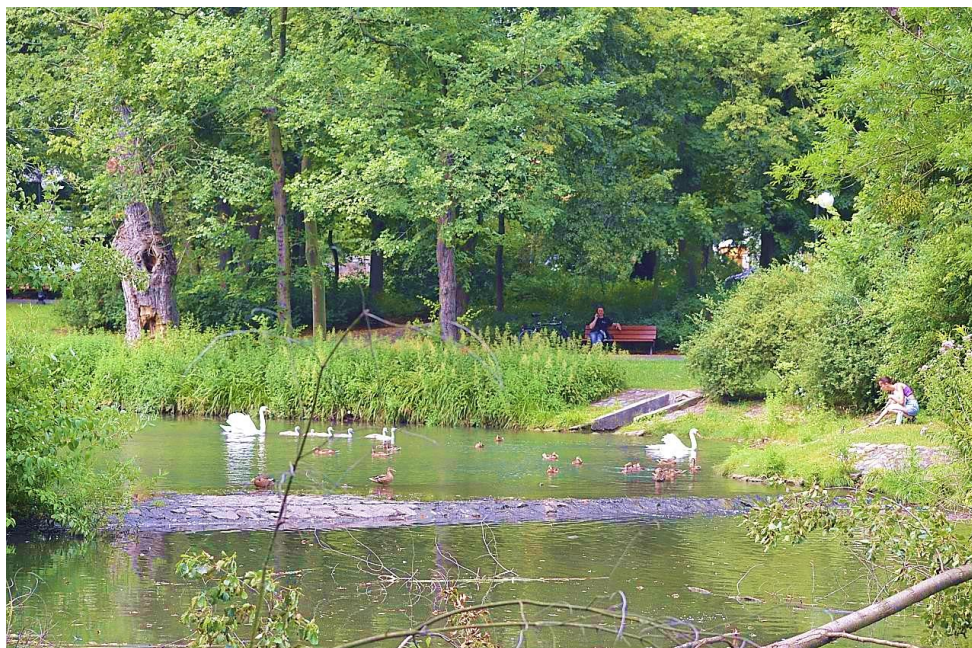
Ryc. 1. Schemat odmulenia stawów nr IV, III i II w Parku Sołackim w 2024 r.

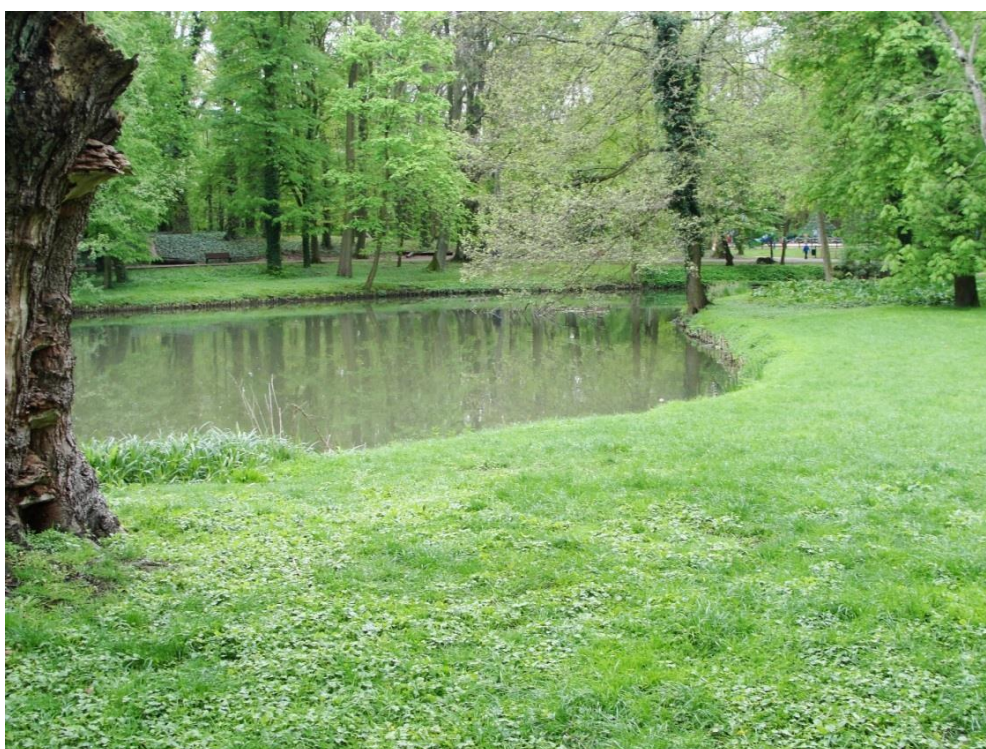
Fot. 1. Staw nr IV – wysoki poziom zamulenia, brak szuwaru, woda bardzo mętna (maj 2024)

Fot. 2. Staw IV – kokoszki na namulisku, woda mętna (lipiec 2024)

Fot. 3. Staw IV (górze) przy proggu wodnym – liczne krzyżówki i łabędzie - oraz staw III (poniżej proggu) (lipiec 2024)

Fot. 4. Staw III – brak roślinności szuwarowej, woda mętna (maj 2024)

Fot. 5. Staw II – brak szuwaru, brzegi wykoszone jak w ogrodzie (maj 2024)

Fot. 6. Staw II - ponad 40 krzyżówek (fot. z raportu z 2017 r.)

Fot. 7. Staw II (maj 2024)

Fot. 8. Pływaki do poprowadzenia rurociągu z refulera po powierzchni stawu

opracował:

Mariusz Rybacki

dr Mariusz Rybacki
specjalista ds. ochrony płazów i gadów